

გაზეთი
საქართველოს

მეცხე

1883-1886.

1886

— «მეცხე» ღამეტებით გამოდის თვეში ხუთჯერ. ყოველი თვისათს. ოცს ზ ოც და ათ რიცხვებში —

მხლანდელი დროის საოცარი მოვლინება.

ხაკოვის მღვდელთ-მთავარმა, შესანიშნავმა მოქალაქემ, ამჟროსიმ ახალ-წელიწადს წარმოსთქვა სიტყვა, რომელშიაც მამენელთა ყურადღება მიექცია ეხლანდელი დროის საოცარი მოვლინებათაზედა. სხვათა შორის, მწყემსთ-მთავარმა მიექცია ყურადღება ერთ განსაკუთრებით ეხლანდელი დროის გასაოცარი მოვლინებაზე მს არის მდიდრული ზ ბატონური ცხოვრების მოყვარება. ამაზე გვინდა ჩვენც ამ სტატიაში გამოვსთქვათ ორიოდ სიტყვა. ჭეშმარიტად შესანიშნავი და გასაოცარი ცხოვრება დაკვიდგა. დიდ და პატარაში, ნასწაველ და უსწავლელში და ყოველ წოდების ხალხში დაითესა რაღაცა საოცარი სიხარბე. ფულის მოყვარება და გაუმადლობა. წინეთ რომ ასი მანეთით კმაყოფილდებოდა კაცი, ის დღეს ხუთასი მანეთით კმაყოფილი არ არის. წინეთ რომ უბრალო ქოხში იდგა, მჭადსა და ლობიოზე დიდი კმაყოფილი იყო, დღეს სასახლეში სდგას, ათას მანეთს ფულს იღებს და კიდევ ვერ გამაძლარა და ფულის მომატებას ითხოვს. მართი ტარო ქალი და კაცი ორას მანეთს თვეში მარტო სასმელ-საჭმელზე არ კმარობენ. ნიადაგ იძახიან, ფული, ფული მოგვიმატეთ. არ იფიქრობო, რომ ამას იძახოდნ გაჭირვებისა გამო; არა. შულები ბანკშიაც რომ ბევრი ჰქონდესთ, მაინც დღე და ღამე იმაზე ფიქრობენ, რომ მათ საიდანმე მოუმატონ ფული და გულის გაუმადლობა დაუკმაყოფილონ...

ბევრეყვან, რომ მიზეზი ამ სამწუხარო მოვლენისა თვითონ დროებაშივეაო; დროებამ მოიტანა ეს ნამეტანი მოთხოვნაილებაო; ჩვენი ფული დღეს არა ღირს იმდენად, რამდენათაც ღირდა წინეთ და ყვე-

ლაფერი, რაც წინეთ იაფათ იყიდებოდა, დღეს ძვირათ იყიდებო. ზოგიერთი ფულის ხარბი კაცები მართლამისთანა მოსაზრებით იმართლებენ თავს და ამ სამწუხარო მოვლენის მიზეზს მიაწერენ სულ სხვა მიზეზს და არა თავიანთ-თავს. არა, ბატონებო. მიზეზი ამისთანა გაუმადლობა და ფულის სიხარბისა იფარება ჩვეს გადაპრანჭულ, მედიდურ, უხერო, სულელურ და ზარმაც ცხოვრებაში... ვერ მიმხედარვართ კიდევ, რომ კაცის დანიშნულება არის შრომა; ვერ მიმხედარვართ და ვერ მოგვიჩვენებია თავიდან ავიშორათ სულელური და უბრალო ხარჯი, რომელიც ცხოვრებას გვიშხამავს და სიცოცხლეს გვიმწარებს; ვერ მიმხედარვართ კიდევ ზოგიერთები, რომ ბედნიერი ცხოვრება ფულით და ნამეტანი ჯამაგირით არ მოიპოვება..

მაგრამ, სამწუხაროდ, ეხლანდელ ჩვენ განათლებულ დროში ყველაფერი გარეგნულად არის მართლთა, მარტო გარეგანზე მიქცეული ყურადღება. თან და-თან მატულობს სურვილი მედიდური და ფუფუნებითი ცხოვრებისა. მოველიფერი ეხლანდელი დროისა არის გარეგანი, ხორციელებრივი, ამისათვის თან მოსდევს მას მხოლოდ სხეულის ოაკმაყოფილების სურვილი. მს არის ცხადი ნიშანი ხალხში სულიერი ძალის, მხნეობის, შრომის მოყვარების, ზომიერების, მოთმინების და მამაცობის დამდაბლებისა და დასუსტებისა. ჭეშმარიტად ეს მოვლენა საშიშარია და რიგია მამულის შეიღონი დაფიქრდენ და მიხედნენ, რომ მარტო ერთი ფულითა და ჯამაგირის მომატებით საქმე არ გაკეთდება!..

ჩვენი სიტყვები, მართალია, ბევრს არ მოეწონება, მაგრამ რა გაეწყობა! დიდი ხნიდამ შენიშნულია, რომ რიგიან მამულის შეიღებს, გმირებს, შესანიშნავ შრომის მოყვარეთა და ჭეშმარიტ პატრიო-

ბ. ნ—ის

პედაგოგიურ მოსაზრებათა გამო. *)

დიდი სიფრთხილე სჭირს ეხლანდელ დროში კაცს, რომ არა თუ დიდ და ვრცელ საგანზე ჩაშთადოს საუბარი და წარმოუდგენს თავის აზრს, არამედ საგნის მცირე მხარეზედაც. რისთვის? იმისთვის, რომ ზოგიერთ პირთ. ოცნებით გატაცებულთ, ორიოდ წარმოუდგენელი მოსაზრება საგნის მხარეზე მთელ საგნის ვრცლად განხილვად. უკანასკნელ სიტყვად იმ საგანზე მოეჩვენებათ. სწორედ ესრე მოუვიდა ავტორს «პედაგოგიურ მოსაზრებათა»—ბ. ნ—ის.

საქმე იმასში მდგომარეობს, რომ 1884 წ—ში «მწყემსის» მე-22 ნომერში იყო დაბეჭდილი ზოგადი წერილი «ქართული ენის სწავლების შესახებ». ამ წერილის მიზანი ის იყო, რომ მკითხველების წინაშე ერთმხრივი მასალის ხმარება ზოგიერთ მასწავლებელთა მიერ ქართული ენის სწავლების დროს გამოეხატა და ამის მიზეზად ჩამოესთვალეთ ქართული ენის გარკვეული პროგრამის და სახელმძღვანელოთა უქონელობა საშუალო სასწავლებლებში და გამოეცხადეთ სურვილი, რომ მოკლე ხანში შესდგეს «ქართული ქრისტიანობა ან და ქართული ლიტერატურის მიმოხილვა». ავტორს «პედაგოგიურ მოსაზრებათა» კი მოულოდებლა, როგორც ღონიერი, ვითომც ჩვენ პირველი და უკანასკნელი სიტყვა წარმოვსთქვით წერილში ქართული ენის პროგრამაზე. ეს გაუგებარი ავტორი სათაურს მაინც დაჰკვირვებოდა ჩვენი წერილისას. სათაური იყო: «ქართული ენის სწავლების შესახებ». ბოლოვით მიაქციოთ ყურადღება ბოლო ლექსს «შესახებ». ქართული ზმნა «შეხბო», რომლისგანაც წარმოებს ეს სიტყვა—შესახებ, მოასწავებს საგნის რომელიმე ნაწილის ხელის ხლებას. სახარებაში არის მოხსენებული, რომ ერთმა სწეულმა დედა-კაცმა ქრისტეს ტანთ-საცმელს შეახო ხელი და განიკურნაო. აქ რას ნიშნავს ზმნა «შეახო»? ნიშნავს, რომ ქრისტეს ტანისამოსის ერთ ნაწილს (თუნდა წინა კალთას) ხელი მოჰკიდა და არა მთელს ტანისამოსს. იქნება ბ. ნ—დემ იფიქროს, რომ ლექსნი: «შეახო, შესახებ» აღნიშნენ მთელი საგნის ხელის მოკიდებას და შესახებ ჩვენი წერილისა—მთელი საგნის განხილვას?! მაი თუ ვგრე ესმის ჩვენ პედაგოგს ყოველ ზმნათა

მნიშვნელობა! საშუალო სასწავლებლების პირველ კლასებში მოსწავლეებს უხსნიან თემის ანუ სათაურის მნიშვნელობას. თემა უნდა იქმნეს განმარტებული ისრე, რომ არც მეტი და არც ნაკლებ ითქვას მის შინაარსზე; მაგრამ ეს ბ. ნ—დეს დაეცუწებია და ან მაშინაც არ ჰქონია კარგად წარმოდგენილი. მაშასადამე ჩვენი წერილის სათაური: «ქართული ენის სწავლების შესახებ» აღნიშნავს ქართული ენის სწავლაზე ჩამოდენივე აზრების წარმოთქმას და არა ქართული ენის პროგრამის ვრცლად განხილვას.

უ. მ. ნ—დემ პირველ გვერდზე თავის სტატიის აყვედრიდა გაზეთ «დროებას», რომ მან ჩვენ უდიდეს წერილს თანაუგრძნო და თავის ფურცლებზე გადბეჭდა ზოგიერთი ადგილები და აგრეთვე სტუქსავს ჩვენ ნაფიც პედაგოგებს, რომ იმათ ჩვენი წერილის შესახებ ენაც არ დასძრეს; მხოლოდ იმას—ბ. ნ—დეს შესტკივა გული დედა-ენის ბედ-იღბალზე. მნახოთ ქვემოთ, თუ ამ გულის ტკივილს სხვა რამ სარჩული არ უძევს.

ბ. ნ—დისაგან მოყვანილ ქართულ ენის პროგრამას ხელს არ ეახლებთ, რადგანაც ეს პროგრამა, როგორც თვითონვე აღვიარებს, შედგენილია ერთი ჩვენი სასწავლებლის პედაგოგიური რჩევის მიერ და არა მისგან.

ბ. ნ—დეს მოჰყავს ჩვენი წერილიდან ის ადგილები, სადაც ვიხსენიებთ «მეფხვის-ტყაოსანს და საქართველოს ისტორიას, როგორც მასალებს ქართული ენის შესასწავლად (64—65 გვ.). ჩვენი აზრი ის იყო და არის, რომ რუსთველი თავის ღრმა იდიათი და ენით, ღრმა პოეზიით სწორედ ძნელი გასაგებია (უ. ნ—დეს გადაუცეთებია შეუძლებელია) პირველ ოთხ კლასის მოსწავლეთათვის, ეს არ მოსწონებია ბ. ნ—დეს. მაშ როგორ ჰქონიათ ნ—დემ, რუსთველი თავის იდიათი და ენით შესაძლო არის ემაწვილმა შეგნებით შეითვისოს, სისხლად და ხორცად იქციოს შოთას უმაღლესი კმნილება? მაშ თქვენის აზრით ქართულ ენის პროგრამაში პირველ ოთხ კლასის მოსწავლეთათვის ადგილი უნდა მიეცეს ესრეთ შესანიშნავ მწერალთა და იმათ ნაღვაწთა, როგორიც არიან ზომერები, ღანტები, რუსთველები და სხვ. მეტი შესანიშნავი მწერალნი მაშინ შეიძლება შეიკდიმოს მოსწავლემ, როდესაც ამ მწერალთა ხანა ისტორიულად, რელიგიურად და ზნეობრივად ცხად-თ აქვს წარმოდგენილი. მაგრამ რუსთველის ხანა მოსწავლეს კი არა, მეონი, მასწავლებელსაც არ აქვს ცხადად გამოხატული. რასაკვირველია, როგორც ნიმუში ენის შესასწავლად

პირველ ოთხ კლასის მოსწავლეთათვის გამოსადეგ მასალად შეგვიძლია ჩვენ თვალთ შოთას პოემის ზოგ ზოგი თავები, რომლებიც შენაკლებულად მოყვანილია თუნდ «ბუნების კარში». მონიერული პედაგოგი ბრძანებს, რომ საკითხავი მასალა ენის შესწავლის დროს უნდა შეესაბამებოდეს მოსწავლის აქს და გავებას, საკითხავი წიგნი არც ძრიელ ბნელი იყოს მისთვის და არც ძრიელ მსუბუქი, რომ მისი გონებითი პროგრესი არ შეადგეს. უკეთესი ბ. ნ—ძე საკითხავ წიგნებს მოსწავლეთათვის ისრე უყურებს, როგორც «მარტო» უაზრო ფრაზებს მათთვის, მაშინ შეაძლო არის, რასაკვირველია, მოსწავლეს დაენიშნოს საკითხავ წიგნად ყველა ნაირი სტატიები.

(საქმის დაყოფის გეგმა)

მერვე ურიგოდ მოჩვენებია მ. ნ—ძეს ჩვენი მსჯელობა საქართველოს ისტორიაზე, როგორც სასწავლო მასალაზე. ამას ვერ წარმოუდგენია ისტორიის შესწავლა, როგორც კერძო საგნისა და როგორც რომელიმე ენის სასწავლო მასალისა. რასაკვირველია, რომელიმე ენის (რუსულისა, თუ ქართულისა) მასწავლებელს არ აქვს უფლება მთელი ენის შესწავლა დაამყაროს ისტორიაზე და თუნდაც ისტორიულ მოთხრობებზე, მაშინ ის ასცდება თავის პირ-და-პირ მიზანს; ის შეასწავლის თავის მოსწავლეებს ისტორიას და არა ენას. ისტორიას უნდა უცქეროდეს, თუნდ ქართული ენის მასწავლებელი როგორც ენის შესასწავლელ მასალას. მრავალი ლექსები ჩვენთა და სხვათა დაფუძნებულია ისტორიულ ფაქტებზე. ამ ფაქტებთან უსათუოდ უნდა იქნეს გაცნობილი მოსწავლე, უამისოთ ის ლექსის შინაარსს ცხადად ვერ წარმოიდგენს. მაგალითისთვის ავიღოთ თუნდ ლექსი ბ—ნი აკაკისა «სიზმარი». ამ ლექსში პოეტს ჰყავს გამოყვანილი სამი ისტორიული პირი: ნინო, მეთევან და თამარი. ამ სამ პირზე მასწავლებელმა უსათუოდ მოკლედ მაინც მოსწავლეებს უნდა გადასცეს ისტორიული ცნობები, აუხსნას მათი ვინაობა, მათი ღვაწლი საქართველოში და საზოგადოთ მათი მნიშვნელობა ჩვენი ქვეყნისათვის. მსეთი მოკმედება მასწავლებლისა იქნება—ლექსის ისტორიული ელემენტის გამოკვლევა.

ამ ნაირი გზით უნდა იქმნეს გამოკვლეული ყველა ის ლექსები, რომლებიც თავის შინაარსით ეხება შესანიშნავ ისტორიულ პირთა, დროთა და ადგილთა.

მერვე არ მოსდის ჭკუაში გასაკვირველ პედაგოგს ჩვენი სურვილის განცხადება «ქართული

ქრისტომატიის და ლიტერატურის მიმოხილვის» შედგენაზე და მათ მეთოდზე. პირველად ამ ადგილების შესახებ იმას არ მოსწონებია ჩვენდგან ნახმარი ლექსი «ერთი» და დაცინვით გვეუბნება: «ორი რომ შესდგეს, იმის წინააღმდეგ რას იტყვიან». არასდროს! მხოლოდ ამ პედაგოგს არ გავება, რომ ერთბაშით საუკეთესო და ათასნაირი ქრისტომატიების შედგენა ჩვენში ძნელია; აგერ საუკუნე გადის და ერთი ქრისტომატიის მეტი ბ. ლ. ჩუბინოვისა არა გავაჩნია და ისიც «უფალმან უწყის, როგორია». ბარდა ამისა ლექსს «ერთი» გარდა ფანტაზიისა ამ შემთხვევაში ყურადღებას არ მიაქცევდა კრიტიკაში.

არავითარი წარმოდგენა არ აქვს ბ. ნ—ძეს სინონიმზე. ის დიდი ალტაცებით რომაც სიტყვებს: «როგორ იქნება ითქვასო ან ქრისტომატია, ან საქართველოს ლიტერატურის მიმოხილვაო, როგორ იქნება ან ის, ან ესო. ბანა ეს ორი საგანი ერთი და იგივე? ბანა შეიძლება ითქვას ართმეტიკა მოსწავლეთ ან ალგებრაო?» ბ. ნ—ძე, ნუ თუ ჰკონიათ თქვენ, რომ კავშირი «ან» მუდამ იხმარება ერთი და იმავე საგნის აღსანიშნავად. მწყურვალემ თავის წყურვილის დასაკმაყოფილებლად რომ მოითხოვოს ან წყალი და ან ღვინო, ნუ თუ თქვენის აზრით შეუძლებელია? ნუ თუ წყალი და ღვინო ამ შემთხვევაში ერთ დანიშნულებას არ ასრულებს? მაშ ჩვენ გან თქმული ფრაზა: ან ქრისტომატია, ან ქართული ლიტერატურის მიმოხილვა ერთი ერთმანეთს სულაც არ გამოირიცხავს. რიგიანი ქრისტომატიაც გამოსადეგია ჩვენთვის ენლა და ქართული ლიტერატურის მიმოხილვაც. ეს უკანასკნელი კიდევ უფრო სასარგებლო და გამოსადეგი იქნება, რადგანაც დღემდის ქართული ლიტერატურის და მის წარმომდგენელთ ღირსება და ნაკლულებანება მეცნიერულად და სისტემატიურად არავის გამოუკვლევია. ხომ კარგად იცი, რომ დღემდის ჩვენი ლიტერატურის საუკეთესო ნაწარმოები «მეფის-ტყალსანი» თითქმის გამოცანაა. მაშასადამე, იფიქრე, რა ძვირფასი ხვითო იქნება ქართული ენისთვის და ლიტერატურისთვის ისეთი წიგნი, სადაც სისტემატიურად განხილული იქნება შესანიშნავი სასულიერო და საზოგადოლო მწერლები თავისი ღვაწლით, თავისი ნაწარმოებით. თუმც ძრიელ გასჭირდა, უქრისტომატოთ კიდევ გავსძლებთ, რადგანაც ჩვენ დღეს დღეულად გვაქვს ქართული ენის შესასწავლად ესრეთი კარგი წიგნები, როგორიც არიან: «დედა ენა, ბუნების კარი, კუნწულა, ხომლი და სხვ.

მეგობრ ჩვენი კრიტიკოსი ბრძანებს (გვ. 67):

«ქრისტომატიის საგანი სხვა არის, ლიტერატურის შიმოხილვისა სულ სხვაა». ამჟამად სცდებით. უმთავრესი საგანი ორივეთა—ერთია. აი როგორ: ქრისტომატიასაც (მაღალ კლასებისთვის) და მიმოხილვასაც ლიტერატურის ნაწარმოებთან აქვს საქმე; ჰირველიც და მეორეც საუკეთესო სიტყვიერ ნიმუშებთან გაცნობს, მხოლოდ ქრისტომატიაში ეს ნიმუშები უფრო ვრცლად არიან მოყვანილი, ვინემ მიმოხილვაში, ქრისტომატიაში ისრე დაწვრილებით არ არის შეფასებული, განხილული ლიტერატურის ნიმუშები, როგორც მიმოხილვაში, თუმცა სამართალი თხოულობს, ქრისტომატიის შემადგენელმაც შიმოხილობს, შეათასოს ის ნიმუშები, რომლებიც ადგილს იკერენ წიგნში, და თუმცა ქრისტომატიას ადგენს უმცროს კლასებისთვის, იმ შემთხვევაში ქრისტომატიის შემადგენელმა თავის წიგნში უნდა შისცეს ადგილი საუკეთესო საკითხავ სტატიებს, ლექსებს, იგავ-არაკებს და როგორც ძივი ძაფზე ასხას; სტატიების, ლექსების და სხვების დაწყობაში იქონიოს სახეში გონებითი გახსნა იმ კლასების მოსწავლეთა, რომლებისთვისაც დანიშნულია. ზარდაცნობისა საზოგადოთ ყოველ ლექსს, არაკს, მოთხრობას თავისი განზრახული მიზანი უნდა ჰქონდეს. იმათ უნდა შესძინონ მოსწავლეთ ენის ფორმებიც, გრამატიკული კანონები საგნების სახელებზე, ზოქმედებაზე, ლექსთა-თხზულებაზე და სხვ. და სხვ. აი ამ შემთხვევაში მოსწავლე თან გაეცნობა ლექსების, არაკების, მოთხრობების იდიას, შინაარს და თან შეისწავლის ენას გრამატიკულად—თეორეტიკულად. აი ჩვენი **золотая середина**, რომელიც თქვენ არ მოგწონებიათ ბ—ო ნ—ძვე.

ნუ თუ ჰგონიათ ნ—ძვე, რომ ქრისტომატია უნდა იყოს მხოლოდ ლექსთა და საკითხავ სტატიათა ჯროვა? ნუ თუ ქრისტომატიის ავტორს არ უნდა ჰქონდეს სახეში განსაზღვრული მიზანი, განსაზღვრული დასკვნა, როდესაც ის თავის ქრისტომატიაში აკრეფებს საკითხავ სტატიებს, ლექსებს, არაკებს და სხვ.? მაშ, თქვენის აზრით, ქრისტომატიად იწოდების ისეთი საკითხავი წიგნი, რომელშიაც უგზო-უკელოთ, როგორც ქაშაყი თევზი კასრში, ჩალაგებულია სხვადასხვა ნაირი სტატიები! ნუ თუ ეგეთი წიგნის შემადგენელმა გულში გაიფლოს, რომ იმან რა იმე გააკეთა! ეს ხომ ყველას შეუძლია. პინტო-მკერვალი, რომელმაც მართული ასოების გარკვევა კი იცის, აიღებს ხელში ბასრ მაკრატელს, ამოსჭრის სხვადასხვა წიგნებიდან სტატიება, ლექსებს, იგავ-არაკებს და ერთად დააბეჭდინებს. მაგრამ ქრისტომა-

ტია იქნება! აი და ქრისტომატია და მისი შემადგენელი!

მე ნმ გვერდზე თავის სტატიისა ბ. ნ—ძვე გაჰყვიროს: «ქრისტომატია და გრამატიკა ვის გაუგონია ერთად, რომ გაიძახით: არას დროს არ უნდა დაავიწყდესო. თუ მართულს ენაზედ არა გვაქვს, რუსულად ხომ ბევრია ქრისტომატიები, გადასინჯეთ და ნახეთ, დაფიქრდით, რას ამბობთ. თორემ, თქვენ საეკლესიო გრამატიკა მოგწონთ, ივან ეს—სამოქალაქო, პეტრეს ართმეტიკა და სხვ.»

ქ. უ.

(გაგრძელება იქნება.)

სენაკის მაზრიდან.

ამას წინეთ მე მივდიოდი საჭილაოდგან სოფელს ქულაშს. ბზაზე მივადექი ერთ მდინარეს, რომელშიაც უნდა გავსულიყავი, მაგრამ ფონი არ ვიცოდი. მახლობლად დავინახე წისქვილი და გავსწიე იქით. შევედი წისქვილში და ვკითხე მეწისქვილეს, თუ სად იყო ფონი, რომ მდინარეში გავსულიყავი. მეწისქვილე გამოამყვა უკან და სანამ ფონთან მივიდოდით, გზაზე, ჩრდილოეთის მხრით, დავინახე რამდენიმე ძირი ცაცხვის და მუხის ხეებისა. ამ ხეებში შეტად შესანიშნავი იყო ერთი დიდი მუხა. მე ვსთხოვე მეწისქვილეს ამ ხეებისაკენ გაგვევლო. მეწისქვილემაც შეასრულა ჩემი თხოვნა. მივედით ამ ხეებთან. ამ ხეებში ჩემი ყურადღება მიიქცია იმ დიდმა მუხამ. ჩემ სიცოცხლეში არ მინახავს იმოტენა ხე. ჩემდა საუბედუროთ, არაფერი მქონდა, რომ შემეტყო ამ ხის ტანის სიგრცე და სიმაღლე. ამ მუხას ტანზე ორი კუნძი აქვს გამოზმული, თითოეულ კუნძზედ ხუთ-ხუთი პატარა კუნძია კაცის თიების მზგავსად. ეს კუნძები ჯვარის სახის მზგავსად არიან დაწყობილნი. მუხის ძირში რა და რა ნივთებს არ ნახავს კაცი! აქ უპატრონოთ ჰყრია ვერცხლის და სპილენძის ფულები, თოხი, ცხენის ნალები, ნაჯახი, სატევარი, ნამგალი, დანები, ლეკური, შანდლები და წმინდა სანთელს ხომ ანგარიში არა აქვს. მუხის ტანზე შემოხვეულია აბრეშუმის ძაფები. შესობილია მასში უანგარიშო ლურსმეები, რომლებზედაც, როგორც ეტყობა, წმიდა სან-

თელი ნთებულა. ამ ხის ძირში ბევრი სხვა-და სხვა ნივთებია. მუხის მახლობლად მე შეენიშნე ორმოცამდე ქათმები და ძალიან გამიკვირდა, რადგან მახლობლად სოფლები არ არის. მეწისქვილეს ვკითხე, თუ ვის ეკუთვნოდნენ ეს ქათმები და მან აი რა მიაშო ამ მ-ხის შესახებ: «ეს ქათმები, დაიწყო მან, მლოცველებისაგან არიან შემოწირული. ამ ქათმებს გარდა აქ კიდევ ბევრი სხვა ქათმებია, მაგრამ ესა, ალბათ, შორს არიან წასულნი. მაგათ არაფერი კაცი არ უვლის და არც არავინ საქმელს აკმევს. ეს დიდი მუხა წმიდა ბიორგის მუხაა და ამიტომ წმიდა ბიორგი თვითონ უვლის ამ ქათმებს. მათი მოპარვა და მოტაცება არც კაცს შეუძლია და არც არაფერ ნადირს. ღამით ეს ქათმები იბუდებენ ამ ხეების ტოტებზე და დღისით თვითონ შობენ საქმელს. ამ მუხას წელიწადში ასი ქათამი მეტი შემოწირება და ყველა აქ არიან გაშვებული. ქათმებს გარდა ამ მუხას სწირავენ ცხვრებს, ღორებს, თხებს და სხ. კუნძებზე უნთებენ სანთლებს, ევეღრებიან მუხას და ამ კუნძებზე ისე ემთხვევიან ხოლმე მლოცველები, როგორც ხატს. შულებს, რაც კი ეწირება მუხას, ამგროვებს ერთი ვილაც ხუტკილაეა, რომელსაც ხატის კაცს ეძახიან. ქათმებს და სხვა ოთხ-ფეხ ცხოველებს, რომლებიც ამ მუხას ეწირება, დაჰკვლენ ხოლმე ათ ნოემბერს, როცა წმიდა ბიორგის დღეობას დღესასწაულობენ. ამ დღეს აქ მოდის ურიცხვი ქალი და კაცი და მოაქვსთ შესაწირავი. ამ დღეს მუხას შემოწირება კუროები და ძროხებიც, რომელთაც ამ დღეს დაკვლენ ხოლმე და მოსულ ხალხს უმასპინძლებიან. აქ ამ დღეს ძალიან დიდ ქეიფს სწევს სალოცავად მოსული ხალხი. ამ მუხის ძირში, როგორც ამბობენ, ძველის დროიდან მარხია ჯვარი და ამიტომ ამ მუხას დიდი სასწაულები შეუძლია: ვისაც რამე დაეკარგება, ის მაშინვე ამ მუხის ძირში მოვა, მუხას შესწირავს რასმე, წმიდა ბიორგის შეევედრება და ის უსათუოდ აღმოაჩენს ქურდს. მე თვითონ, განაგრძო მეწისქვილემ, მომპარეს ერთი უღელი ხარი, და, როგორც მუხას მსხვერპლი შევსწირე და წმიდა ბიორგის შეევედრე, იმ ღამესვე მომიდნეს ხარები სახლში».

ბოლოს გამოვეთხოვე მეწისქვილეს და გავსწიე ჩემ გზაზე; მაგრამ სულ ამ მუხაზე ვფიქრობდი. მაშინვე, გასაოცარია, რომ ხალხი ამ მუხას მსხვერპლსა სწირავს, და როგორც მეწისქვილის სიტყვებიდან გავიგე, ხალხი მუხას აღმერთებს და აწერს მას სხვა-და-სხვა სასწაულებს. ჩემის აზრით აქ ძველი ნაე-

კლესიები უნდა იყოს. როგორც მეწისქვილემ მიაშო, ამ მუხას რაც შესაწირავი შემოაწირა წელიწადში, ის რომ კაცმა ფულათ აქციოს, ეგონებ 300 მანეთამდე ავიდეს წლიური შემოსაწირავი და დღეს კაცმა არ იცის, თუ ვინ სარგებლობს ამ მუხის შემოსავლით. ეს ფულები შეიძლება რამე კეთილ საქმეზე მოიხმაროს კაცმა და ან ორი-სამი წლის შემოსავლით ამ ადგილზე პატარა საჯვარის ეკლესია ააშენონ. მაშინ ხალხი ეკლესიაში ილოცავს და მუხას აღარ სცემს თაყვანს და არც გააღმერთებს მას. შეიძლება დღეს სასულიერო მთავრობამ არც კი იცის ეს და საჭირო კია, ამ საქმეს ჯეროვანი ყურადღება მიაქციონ.

ილორის სკოლის მასწავლებელი ლეონტი ჰაში.

წერილი რედაქტორთან.

მ. რედაქტორო! შმორჩილესად გთხოვთ ამ ჩვენს მცირე შენიშვნას ადგილი მისცეთ თქვენ პატივცემულ გაზეთში.

თუმცა კარგი ხანია ჩვენ საერო ჟურნალ-გაზეთებში იბეჭდებოდა სხვა-და-სხვა ცნობები მღვდლების უქმად-ყოფნის შესახებ, მათ საქმის უნაყოფოებაზე და უკანონო ქცევაზე, მაგრამ თუ კარგათ გავსინჯავთ, საღის ქუთით დაფაკვირდებით მათ მოქმედებას და გამოვიკვლევთ, მაშინ დაფრწმუნდებით, რომ მომეტებული ნაწილი თავის მოვალეობას სინილისიანად ასრულებს და იმათი მოქმედება და მიცადინობა უნაყოფოდ არ მიდის. ამის გამო არ შეიძლება კაცმა ყურადღება არ მიაქრიოს მკითხველი საზოგადოებისა ზოგიერთა იმისთანა საქმეებზე, რომლებიც ბევრს რასმეს ამბობენ გამკეთებლების სასარგებლოდ და უჩვენებენ წასაბამ თვალ-საჩინო მაგალითს ყველას, ვისაც კი სურს თავის მოვალეობა სინილისიანად აღასრულოს. აი საქმე რაში გახლავთ: ყველას მოეხსენება, რომ სოფელ რუისში არის უძველესი ეკლესია, რომელიც უწინ, ამ ოთხმოც წლის წინეთ, მროველ-ეპისკოპოსების კათედრათ ითვლებოდა. ეს ეკლესია შეუწყნარებელის ჟამთა ვითარებისა გამო თან-და-თან მიეცა უძლურებას და კინაღამ სამუდამოდ გამოვეთხოვეთ ჩვენთვის სასიქადულო ერთს ღირსეულ ნაშთთაგანს, რომ ამისათვის განსაკუთრებული ყურადღება არ

მ ექცია ადგილობრივ მღვდელს-ბლალოჩინს მ. იოანე ნინავეს. მს საკვირველიც არ იყო, მთ უმეტეს, რომ ეს ეკლესია, როგორც ვიცით, აღშენებულია მეექვსე საუკუნეში და შემდეგში რამტელჯერმე მტრის ხელისაგან შემუსვრისა, იყო ბოლოს განახლებული, როგორც სხანს მართლის ცხოვრებიდამ. საქართველოს მეფის ალექსანდრესაგან, რომელიც სცხოვრობდა მეთუთნმეტე საუკუნის დამდეგს (1414—1442 წ.) და რომ ის ეკლესია მართლა უნდა ყოფილიყოს რამდენჯერმე დაზარეული და განახლებული, ამას ცნადათ გვიმტკიცებს გარეგანი მისი შეხედულებაც. მისი მეცადინეობით და შემწეობით მოხდა ამ მშვენიერის ტაძრის განახლება, არის საგანი ჩვენი კორრესპონდენტისა. მ. იოანე გადმოყვანილ იქმნა თუ არა ამ სამის წლის წინეთ სოფ. რუისში და რა იხილა ეკლესიის საშიშარი სიძველე, მაშინვე შეუდგა წყაროს აღმოჩენას მის განახლებისათვის; ეს წყარო იყო და არის ხალხი. მ. იოანემა გორიერულის მეცადინეობით და რჩევით მიჰქცია თავის სამწყსოს ყურადღება ეკლესიისადმი, აუხსნა, თუ რა მოელოდა შემდეგში იმ ეკლესიას, რომელშიაც მათი წინაპარი ევედრებოდა ღმერთს; ამ ნაირმა დარბევამ, რასაკვირველია, იმოქმედა: ხალხმა ერთხმად გადასწყვიტა ეკლესიის განახლება და შემდეგ ყოვლად უსამღვდელოესის არქიეპისკოპოსის პავლესაგან ლოცვა-კურთხევის მიღებისა შეუდგნენ საქმეს და ორი თვის განმავლობაში დააგებინეს ახალი სახურავი, გააღესინეს, საცა აკლდა შიგნით და გარეთ, შიგნითი გული შეაღებინეს თეთრად ცარცით და მოაჯირი წითელის წამლით და გააწმენდინეს ზეთით ის უძველესი და მშვენიერი კანკელი, რომლისთანაც ჩვენდა საუბედუროთ იშვიათადლა მოიპოვება ჩვენს ეკლესიებში. არ შეიძლება მაღლობა არ უძღვნას კაცმა ზემოთ მოხსენებულების გარდა ნინა პოსტანტინეს ასულს მამაცოვისას, ნატალია დავითის ასულს მამაცოვისას და ნატალია ბაბრიელის ასულს ბანძიელისას, რომლებმაც აღმოუჩინეს ფულით შემწეობა ამ წმიდა საქმეს: პირველმა 400 მან. და უკანაკნელი თითო 25 მ. შემწირველობით; ადგილობრივ პრიზიტნიკ მ. ბათიეს და აგრეთვე ვლესებს ალექსი ბურასპა-შვილს და ბიორგი ახალ-კაცს, რომლების განუწყველადი თვალ-ყურის ქერით და მეცადინეობით უფრო მკვიდრად და იათად დამთავრდა ეს მძიმე საქმეც.

ჩვენ წინასწარ ყოველ ნაბიჯზედ უშენებია ტაძრები თავის ცხოვრებადნებით, და ჩვენ იმით წარმო-

მადგენლებს არამც თუ ახალი იმისთანა, არააგვიშენებია, არამედ, ჩვენი წინაპრებისაგან მოსაგონებლად დატოვებულ ნაშთებისათვისაც კი ვერ მოგივლია. ამის მიზეზი რა გახლავთ?! ის, ჩემო ბატონებო, რომ ჩვენ გამგედაობა და მეცადინეობა ცოტა არ იყოს გვაკლია. საჭიროა, ჩვენ კეთილის მაგალითით ხელმძღვანელობდეთ საზოგადო საქმის და მოვალეობის აღსრულების დროს; მაგალითიც თვალწინ არის: ვეცადოთ ყველა, რომ ვისხელოც არის, ამ ნაირად განვაახლოთ ჩვენი ის ტაძრები, რომლების ეხლანდელი მღვდმარეობა ტირილს მოჰკერის კაცს.

ნიქოზელი.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ჩვენ ენახეთ ერთი ლახუნდარელი გლეხი კაცის სახლში შენახული წმიდა ნაწილიანი ოდიკი, რომელიც დაბეჭდილია სახსერეში. ძველა წარწერა ამ ოდიკზე არის ძარბული ხუცური ასოთი და წარწერაც მშვენიერი ასოებით არის დაბეჭდილი. მს ოდიკი დაბეჭდილია არქიეპისკოპოსის სოფრონიოსის კურთხევით და ნებართვით.

ჩვენ ჩაგვივარდა ხელში ერთი პატარა გამოკრებილი სადღესასწაულო მშვენიერი ხუცური ასოებით დაბეჭდილი. მს სადღესასწაულო დაბეჭდილია უკანასკნელი ჩვენი მეფის სოლომონ მეორის დროს რაჭის მაზრაში, ერთს პატარა სოფელ წესში. ამ დროს სტამბების გამგეთ ყოფილა ზურაბ წერეთელი, სახლთ-ხუცესი.

მართი მღვდელი, რომელიც წინეთ მოლათ ყოფილა, გვაცნობებს ჩვენ, რომ მას უნახავს თათრულ ენაზე დაბეჭდილი წიგნი, რომელშიაც დაწვრილებით არის აწერილი ღვთის-მშობლის ცხოვრება, იესო ძრისტეს დაბადება, მისი ქადაგება და ზეცათ ამაღლება.

ჩვენ მივიღეთ მშვენიერად გამოცემული პატარა წიგნი: საქრისტიანო პირველ-სასწავლო მოძღვრება ქმნილი ნიკოლოზ თფილელისა მიერ, გამოცემული მ.მ.

ბ. მღებროვის, პ. ძარბელოვის და ა. მო ოდინოვისაგან. შასი წიგნისა ექესი შაურია. გამოცემა სუფთა და სწორეთ ლამაზია. წიგნში სწავლა მოძღვრება სულ კითხვა-მიგებათ არის აწერილი. საჭიროა და სასარგებლო, რომ ეს წიგნი ყველა საეკლესიო წიგნთ საცავის კუთვნილებათ გახდეს.

გამოვიდა საბეჭდავიდამ პირველად გამოცემული საქართველოს საეკლესიო ისტორია და ისუილება თაილისში ბრიტუროვის წიგნის მალაზიაში და მუთაისში ჭილაძისა და მურადოვის წიგნების მალაზიაში. შასი თითოეული ეკვმპლიარისა არის დანიშნული ორი აბაზი.

ასე ხ პირად რომ ეკლესიები იცარცეება, ამის მიზეზს ბ. სენაკეს მაზრის უფროსი ხედავს იმაში, რომ მღვდლები, დიაკვნები და მედავითნენი ეკლესიებთან სენაკებში არ ყარაულობენ რიგ-რიგობით და არ აღევნებენ თვალ-ყურს და არ ტყობილობენ, რომ ეკლესიის სტაროეები ნიადაგ ყარაულობენ ეკლესიას, თუ არა. ამიტომ მაზრის უფროსი ბ. ბებური შვილი სთხოვს იპერეთის ეპისკოპოსს, რათა მან ეალაღ დაუდგინოს მღვდლებს, მთავარ-დიაკვნებს და მედავითნეთა, რომ მათ რიგ-რიგობით უყარაულონ ეკლესიის სტაროეებს, რომ იგინი ღამ-ღამობით ეკლესიას არ მოშორდნენ!..

✓ მღვდელს ათანასე თოფურიაზე სამდურავით სასეე წერილი მივიღეთ ერთი პირისაგან. ძლიერ აუგებენ მას მისთვის, რომ ღამით გარდაცვალებული ეკლესიაში არ შეასვენებინა ჭირისუფლებს და მთელი ღამე ჭირისუფლები იძულებულნი იყენენ გარეთ ყვარეულათ გარდაცვალებულისათვის. ნუ თუ ეს მართალია?

✦ წარსული წლის დეკემბრის შუა რიცხვებში ქ. შოთში გარდაიცვალა ერთი ახალ-გაზდა ქართველი მასწავლებელი მაქსიმე ძელივიძე, რომელმაც სწავლა შეასრულა თბილისის ალექსანდროვის ინსტიტუტში. ამ სასწავლებელში სწავლის დამთავრების შემდეგ ის დანიშნულ იქმნა თელავის სამოქალაქო სკოლის მასწავლებლად. თელავში ის დარჩა ერთი წელიწადი და შემდეგ გადაყვანილ იქმნა

ქარსში. ქარსში საწყალმა ვერ აიტანა იქაური ჰაერი და საბრალო იძულებული შეიქმნა სამსახური სათვის თავი დ ენებებინა და შინ დაბრუნებულიყო. მს ახალ-გაზდა ყმაწვილო მასწავლებელი იყო ისეთი მაღალი ზნის და პატიოსნების მექონი პირი, რომლის მზგავსნი ცოტანი გვყვანან ჩვენ დღეს საქართველოში. მანსვენებული მაქსიმე ძელივიძე სადაც კი ინიშნებოდა მასწავლებლად, ყველგან მოსწავლეების სიყვარულ და პატივის ცემას იმსახურებდა. თავისი ტკბილი დარიგებით ყველგან მოწაფეები აღტაცებაში მოჰყავდა.

მასწავლებლობას გარდა საბრალო მაქსიმე ამ ბოლო დროს მონაწილეობა იღებდა ჩვენს ქართულს ლიტერატურაშიაც. ამ ბოლო დროს ის გულ მოდგინეთ შეუდგა ქართულ ენაზე არითმეტიკულ ტერმინების შექუშავენას, მაგრამ საცოდავს შეუბრალებელმა სიკვდილმა მალე მოუხპო სიცოცხლე.

უკანასკნელი დღეების ზოგიერთი საყურადღებო

ტელეგრაფები.

იანვრის 22.

ხმების: გარდა იმისა, რომ უწმიდესის სინოდსა კრედიტი მოუმატეს საეკლესიო სამრევლო სკოლებისათვის, ფიქრად აქეთა, ერობასაც ვაღად დასდონ მონაწილეობა მიიღოს ამ სკოლებისათვის საჭირო ხარჯშია.

სტამბოლი. ოსმალები და ბოლგარნი ერთმანეთს მოჭრიკებიან და შეძევი ძირეული ჰირობა დაუდვიათ: 1) მთავარი ალექსანდრე აღმოსავლეთის რუმელის გენერალ-გუბერნატორათ დაინიშნება ხუთის წლის ვადით; ამ ვადის შემდეგ შეიძლება კიდევ ხელ-მეორედ დაინიშნოს. 2) ოსმალეთს უკანვე დაუბრუნდება როდოკოპის და ვირჯილის მაზრების მორალაქლების სოფლები; ამის მაგიერ ოსმალეთი ბაღჯანს აღარ დაიტყრს. 3) ორსავე შროგინციაში მიფლობელობის დასაცველად, ჯარები სუფთანის განკარგულების ქვეშ იქმნება. ამ ჯარების უფროსობა ჩაებარებათ ოსმალას აფიცრებს. 4) ამ სახითვე თვით ოსმალეთის ჯარი უნდა დაეხმაროს რუმელას და ბოლგარიას, თუ საჭიროება მოითხოვს; ამ შემთხვევაში ამით სარდლათ იქმნება მთავარი ალექსანდრე. 5) ფილიპოპოლში შეიურება ოსმალ-ბოლგართა კომისია და გაჭმინჯავს, თუ რა ცვლილება უნდა მოხდეს აღმოსავლეთის რუმე-

ლიის ორგანიზაციის წესდებაში. 6) ყოველივე სხვა მუხლი ბერლინის ხელ შეკრულობის უცვლელად დარჩებიან. ეს პირობები წარუდგინეს სულთანს დასამტკიცებლად, და გუშინვე უკანვე პარტას მოუვიდა ზოგუერთის ცვლილებით. მაინც კი თქმობენ, რომ მორაგება დაუფლებელივ მოხდება. უმეტესი ნაწილი ოსმალეთის ჯარისა, რომელიც აქედან სერბთა ბოლგარების და ალბანის სამხედრო ზე იდგა ესლას საბერძნეთისაკენ მიემართება.

იანვრის 23

პეტერბერდი. გუშინ წარსდგა ხელმოწევი მხატვრის წინაშე გამომჩენილი მოგზაური პრეკვატის, რომელსაც ეს არის, ესლას ებოძა გერეალ მთირობა.

გუშინ მთავარი ჩეროგორიას მიწვეულ იქმნა შინაურ სადილზე ანიჩინის სასახლეში. მთავარი საზამთრო სასახლეში ჩამოშლდა. მთავარს თან მოჰყვა ჩერნოხანსკი — რეზიდენტი ჩეროგორიაში არგიროპოლი და სამთავროს თინანსთა დირექტორი მატინოვიჩი.

ბუხარესტი. დღეს დაიწყო მოლაპარაკება ბოლგარისა და სერბიას შორის მშვიდობიანობის ჩამოგდებაზე.

იანვრის 24.

გამოცხადებულია მინისტრთა კომიტეტის გარდაწყვეტილება. ამ გარდაწყვეტილების ძალითა აღკრძალულ იქმნა დუქნების გამართვა სიანლოვეს ტაძრებისა, მონასტრებისა, ნიშებისა და სამლოცველო სასახლებისა. მანძილი დუქნებსა და მათ შორის 80 ადგილზე ნაკლები არ უნდა იყოს; ხოლო თუ მთავრობა ნებას დაჭრთავს სასტუმროების პატრონებს, მათ შეუძლიანთ გამართონ თავიანთი სასტუმროები იმ წესით, რომელიც მოხსენებულა 1885 წ. 14 მაისის წესთა 19 მუხ.

ლიონი მამა ჩვენი უიო მღვდელი.

ლიონი შიო სირიელი იყო ქალაქ ანტიოხიიდან. ის ერთადერთი მეკვიდრე იყო მღვდარი დედამისისა. წ. შიომ პატარაობიდანვე გამოიჩინა სწავლის და საღმრთო საგნების სიყვარული და სიურმათვე ღმრად შეისწავლა საღმრთო წერილი. ოცის წლის შიომ გაიგო ამაჰი დიდი მოღვაწის იოანესი, რომელიც თავის მოწაფეებით ანტიოხიის ახლო უდაბნოში სცხოვრებდა, მივიდა ამ მოღვაწის სანახავად და ისე მოეწონა ბერების ცხოვრება, რომ სამუდამოდ იმითთან დარჩენა მოინდომა; მხო-

ლოდ სწუხდა. ვაი თუ დედამამ ნება არ დამართონო. მომავლის მტოდნე იოანემ დაამშვიდა და მტოდნე თითონ იმისი დედამამ მიიღებენ ანგელოზებო სახეს, წავლენ მონასტრებში და ამით მისცემენ იმას ნებას. როგორც ჰსურს, ისე მოიქცეს. მართლაც შიომ. დედამამ მონასტრებში წავიდნენ და მთელი თავიანთი ქონება იმას დაუტოვეს. შიომ ეწია თავის გულის წადილს: მისცა თავისი ქონება გლახაკთ და წავიდა უდაბნოში მ. იოანესთან. ამ უდაბნოში იმან ოცი წელიწადი გაატარა მოღვაწეობაში.

ლიონმა იოანემ მიიღო ზეგარდმო განცხადება ამოქრის თავისი მოწაფეებიდან თორმეტი, წასულიყო ივერიაში და დემურებისა ქრისტეს სარწმუნოებაში ქართველები. სხვათა შორის. ლიონი შიომ იქმნა ამოწმებული. ივერიაში წ. წ. მამები ზედამხის მთავად დაბინავდნენ. აქ, ამ მთავად. მ. იოანეს ჰქონდა ჩვენება: ყოველად წ. ღვთის მშობელი გამოეცხდა და უბრძანა გაეგზავნა თავისი მოწაფეები საქართველოს სხვადასხვა გუთსებში საქადაგებლად. ყოველი წავიდნენ, მხოლოდ ლიონმა შიომ, როგორც განკერძოებული ცხოვრების მოყვარულმა, გამოსთხოვა თავის მოძღვარს უდაბნოში წასვლის ნება, მიიღო ღირსეულობის იმისგან და საქართველოს მანძილი ქათალიოზის ეკლესიისგან და დაბინავდა მცხეთის მასლობლად უდაბნოში. ერთ გამოკვებულ ადგილას. მაგრამ ლიონი შიომ ნათელი იყო და მისი სიწმინდის შუქი აქიდანაც გამოჰქრთა და განათა არა

ვინმე ევგერი დიდებული და განთქმული მხედარი, ერთხელ ნადირობით გართული. მივიდა უდაბნოში სადაც ლიონი შიომ იყო, მოულოდნელად წაადგა ქაბს და ნახა მოხუცი, ძრიელ შეკრთა. განცვიფრებულმა ევგერიმ ჰკითხა მოხუცს ვინაობა. მე, მიუგო წმინდანმა, ვინმე მწირი ვარ და აქ ვმდებარე ღმერთს. ევგერიმ იგრძნო მოხუცისადმი ღრმა სიყვარული და პატივისცემა; იმას ძრიელ მოესურვა მიებაძნა მოხუცისათვის და გასუცხდა, რომ აღარა სურს შინ დაბრუნება და სურს ისიც მასთან მოღვაწეობდეს. წმინდანმა ურჩია დაბრუნებულყოფა შინ, რადგან არ ეგონა, რომ ევგერი მზად იყო ამისთანა მსაგებობისთვის, მაგრამ ის მტკიცეთ ადგა თავის სიტყვას. წმინდანმა მაინც უბრძანა დაბრუნებულყოფა შინ უკანასკნელის განკარგულების მოსახდენად და იმის სარწმუნოების გამოსაცდებლად და აგრეთვე იმის შესახებ ღვთის ნების გასაგებად მისცა თავისი კვერთხი და უთხრა, გზისზე იმ კვერთხით გაეზო მდინარე. ევგერემ ახსრულა ბრძანება. მდინარემ მისცა იმას გზა. იმან მისცა მთელი თავისი ქონება გლახაკებს და დაბრუნდა მოხუცთან. ეს პირველი მოწაფე იყო ლ. შიონი. ამას მოყვნენ სხვები. იმის მოწაფეების რიცხვი გამრავლდა. უდაბნოში გაიშალა მღვდლებელთა.

მოღვაწეებს ეკლესიის დასტორდათ და სთხოვეს თავის მოძღვარს ეპისკოპოსს იმითთვის საუდარი. ღირსი შიო თავის მოწაფეებით დადგა ღოცვად და ეკედრებოდა ღმერთის გამოცხადებისა იმითთვის თავისი ნება ამ განზრახვის შესახებ. წმიდანმა სტეფანოსის მაგივრად ხელის გულზედ დაიკმია საკმეველი. ცეცხლმა ხელი არ დასწვა. წმიდანი გაჭედა საკმევლის კვამლს, სინამ კვამლმა შირ და შირ ცისკენ არ აიწია და ამ ადგილს თავისი კურთხით სამი ეკლესიის ადგილი დასახა. ამ გვარად ტაძრების ადგილი ზეგარდამო იყო ნაჩვენები.

წმინდა მოღვაწეებს არა ქადაგებდათ შეძლება ეპისკოპოსისათვის ეკლესიები, მაგრამ იქნებოდა, რომ ღმერთი უჩვენებდა იმით სასახლას. ასეც მოხდა. საქართველოს მამანდელ მეფეს ფარსმანს ძრეულ უყვარდა დიდებული ეკატე და მოახდამა მისი ნახვა. მიბრძნა უდაბნოში. მეფემ ეკატის მოძღვარიცა ნახა და დიდი პატივი-სტამიან: ფარსმანმა მოხუცის წინ მოიხადა თავისი სამეფო გვირგვინი და ისე ამოიხსნა უფო იმას. ღირსმა შიომ თავის ხელით დაჭხურა მეფეს გვირგვინი და აკურთხა. ფარსმანმა აღუთქვა მოხუცს შემწობა და, როდესაც გაიგო ეკატისაგან, რომ იმით ჰსურთ ეკლესიები ააშენონ, აღაგოც არის ამისათვის ნაჩვენები, მაგრამ შეძლება არა აქვთ, თითონ ააშენა ეს ეკლესიები და იმით კურთხევად თითონც დაესწრო. ეკლესიები ქათოლიკოსმა მაკარმა აკურთხა. ამის შემდეგ წმიდანთა მოწაფეების რიცხვმა უფრო იმატა და მოძღვარმა იმით იქვე ახლო სხვა უდაბნო დაუწესა. ღირსმა შიომაც ესლა სხვა ქვაბი გაიკეთა იოანე წინამძღვრის ეკლესიის ქვეშ და იქ განაგრძობდა თავის მოღვაწეობას.

ბოლოს წმიდა შიომ განიზრახა დახმულიყო მღვიმეში, გამოუსვალად უოფილიყო იქ. გამოსთხოვა ამის ნება ღმრად მოხუცებულ იოანეს და აგრეთვე მიიღო კურთხევა ქათოლიკოსისაგან. გამოუცხადა თავისი განზრახვა მოწაფეებს, დაუყენა იმით თავის მაგივრად წინამძღვრად ეკატე და ცეცხლმა დაიძრახა თავი სიყვარულისათვის ქრისტეს. მოძღვარს ზუგს და წყალს მთხრებლის პირიდან აწვდიდნენ მოწაფეები. ღვაწლმა და მარხულობამ გაახშირა, დაღია მისი სხეული, გარნა მისი სული გაბრწყინდებოდა და უკვე ჰტრძნობდა სიასლოვეს მაცხოვრისას.

მოვიდა ღირსის შიოს აღსასრულის დღე; იმან მიიღო წმ. საიდუმლო და განიხვენა. ანდერძისამებრ ის იმ მღვიმეშივე დაძაჩეს. ეს მღვიმე საუგუნეში მოხდა. 1617 წელს შაჰ-აბასმა დაარღვია და აიღო შიო მღვიმელის მონასტერი. წმიდანის გვამი სპარსეთში წააღებინა. შემდეგში წმიდანის ნაწილები ისევ დააბრუნეს საქართველოში და დასვენეს იმავე მონასტერში, სადაც ახლაც

ასვენია. წ. ეკლესიის ღირსი შიოს სხეულის დღესასწაულს მაისის 9 ს და ეგელეგრის ხუთშაბათს, როდესაც წმიდანის ნაწილს ამოიღებენ ხოლმე თავიანთსა საცემლად.

მ ო კ ლ ე მ ო ძ ლ ვ რ ე ბ ა,

თქმული მღვდლის კოსტანტინე ბერიძისაგან კოლესკის რეგისტრატორის ნესტორ ანჯაფარიძის გვირგვინის კურთხევის შესრულების დროს 10 ნოემბერს, 1885 წელსა.

მე მხელა განგებულებით აღსრულება თქვენზედ იმ დიდი და მძიმე ქრისტიანული მოვალეობისა, რომელსაც საღმრთო სჯული უწოდებს საიდუმლო ქორწინებას.

აღვასრულო რა საიდუმლო ესე ტაძრისა ღვთისასა წინაშე მაცხოვრისა ჩვენისა იესო ძრისტესა, მე ვევედრები ღმერთსა, რომ მან მოგანიჭოსთ თქვენ მადლი თვისი და შეძლება, რათა აღასრულოთ მეუღლეობითი მოვალეობა თქვენი სათნოდ ღვთისა, სიწმინდით და სიწოდებოთ. ზეციერი ბეჭედი, რომელითაც თქვენ ხართ დღეს შეკავშირებულნი, იქმნეს გრძელ ჟამიერ, საწოლი შეუგინებელი, ცხოვრება უბიწო და შევილიერება კეთილი და ეკლესიისა და მამულისათვის სასარგებლო.

ატრთხევა ღვთისა და მშობელთა თქვენთა, რომელთა კეთილ მნებლობითი სურვილით თქვენ დღეს მიიღეთ, იყოს თქვენზედა და ღირს გყოსთ, რათა იწოდებოდეთ ჭეშმარიტ შევილად ღვთისა და შევილად ღირსთა და პატიოსანთა მშობელთა თქვენთა.

სულიერნო შევილნო, ყოველთვის და ყოველგან გახსოვდესთ, რომ ქორწინება არის დიდი საიდუმლო, კავშირი შემავრთებელი ორთა დაშორებულითა პირთა, კავშირი გაუყრელი და განუხრწნელი ამ ქვეყანაზედ; ამისათვის თქვენ უნდა იცხოვროთ ღვთის სიყვარულით, ურთიერთის სიწმინდით, სიყვარულით, კეთილ მოქმედებით, მოთმინებით, სიმშვიდით და აგრეთვე სიყვარულით მოყვასისადმი, რომელიც შეიცავს თვით ღვთის სიყვარულსა.

ღამარხეთ მცნება ღვთისა, რომელსაც გვეტყვის პავლე მოციქული და რომელიც მოისმინეთ თქვენ თვით საიდუმლო ქორწინებაზე წაკითხულ

სამოციქულოსა შინა: დაემორჩილენით ურთი ერთ არის შიშითა ქრისტესთა, ცოლნი დაემორჩილენით თვისთა ქმართა; ქმართა გიყვარდენ ცოლნი თვისნი, ვითარცა ქრისტესმან შეიყვარა ეკლესია.

ბახსოვდესთ, სულიერნო შეილნო, რომ ბედნიერი და ნეტარი ცხოვრება არ გამოიხატება მართო მდიდრულ ცხოვრებაში. მრავალნი არიან მდიდარი ცოლ-ქმარნი, რომელთაც მწარე ცხოვრება აქვსთ და მრავალნი არიან ღარიბნი, რომელთაც ტკბილი ცხოვრება აქვსთ. ურთი-ერთ შორის თანხმობა, ერთი-ერთმანეთის სიყვარული და ერთი ერთმანეთზე ზრუნვა, მოთმინებით და სულგრძელობით მადება ყოველივე ამა წუთი სოფლის გამოცდილებისა—აი რა ატკბობს ცოლ ქმართა ცხოვრებას, რომელიც ღმერთმან მოგანიჭოსთ თქვენ. ამინ.

მღვდელი კოსტანტინე ბერიძე.

ნ ა რ ე ზ ი .

შამილმა გაროზგა თავისი დედა.

როდესაც რუსების მხნე ჯარმა 1843 წელში შეავიწროა ჩაჩნები, მაშინ მათ შამილთან გაგზავნეს მოცუქელები მოსახლეობას, რომ თუ ის მათ შემწეობას არ აღმოუჩენს, ისინი იძულებულ იქნებიან დაემორჩილონ რუსებს. დეპუტაციის წინამძღოლმა ტუპიმ ვერ გახედა პირ-და-პირ მისუელიყო დალესტნის მბრძანებელთან და მოესხენებინა მისთვის ხალხის თხოვნა და ამიტომ მან მიმართა შემწეობასთვის დალესტნის მბრძანებელის მოჩუქებულ დედას და მასთან მიართო მას უპირობო საჩუქრები. შამილს ძალიან უყვარდა თავის დედა და ხან-დის-ხან მისი თხოვნით ანთავისუფლებდა მათ, რომელთაც სიკვდილით დასჯდა ჰქონდათ გარდაწყვეტილი, მაგრამ ამ საქმის შესახებ შამილმა უთხრა დედას, რომ მას არ შეუძლია პასუხი მისცეს დედას იქამამდე, სანამ ღმერთს არ დაეკითხება. შამილმა უბრძანა დეპუტაციას წასულიყვნენ მეჩითში, სა-

დაც ცოტა ხნის შემდეგ მივიდა თითონაც სამი დღე და ღამე შამილი ლოცვილობდა მეჩითში; მას გარს ეხვივნენ სხვა ბევრი მლოცველებიც. ამ სამი დღის და ღამის ლოცვამ შამილი ძალიან შეაწუხა და ის მთლად ყვიოელი და დაქანცული შეიქმნა. ჩაჩნებმა, რომელნიც მოუთმენლად მოელოდნენ შამილისაგან პასუხს, დაინახეს შამილი თუ არა, დაეცნენ მიწაზე და ელოდნენ პასუხს. ცოტა სიჩუმის შემდეგ შამილმა სთქვა ყველას გასაგონად შემდეგი: «მე ვილოცე სამი დღე და სამი ღამე და გავნდი ღირსი და მივიღე პასუხი წინასწარმეტყველისაგან, რომელიც ბრძანებს: «მოხვდეს ასი შოლტი იმას, რომლისაგან მე პირველად გადმომეცა თხოვნა რუსებისადმი დამორჩილებასზე. ჩე და სამწუხაროდ ეს იყო ჩემი დედა, მაგრამ უნდა იქმნეს აღსრულებული წმიდა ბრძანება წინასწარმეტყველისა! მაშინვე მოხუც დედა-კაცს განადგეს და გააწვინეს მიწაზე. მეხუთე დავკრის შემდეგ ქალს დაეკარგა გრძნობა; მაშინ შამილმა დაიხოქა დედის წინაშე, სტიროდა და სთხოვდა მიტევენას და გამოაცხადა, რომ დანარჩენს დაიკრავს თავათ. შამილმა ბრძანა ეცემათ მისთვის შეუბრალელობად; თავმოქმონე მბრძანებელმა მოთმინებით დაიკრა დანარჩენი 95 შოლტი. ის მთლად გასისხლიანებული შევიდა ჩაჩნებთან, რომლებიც მეტი შიშისაგან თავის ქეუაზე აღარ იყვნენ, და უთხრა მათ: «წადით იმაებთან, ვინც თქვენ გამოგზავნათ და გარდაეცით ყოველივე, რაც ნახეთ»

ე რ თ ი მ ქ ა დ ა გ ე ბ ე ლ ი .

ამერიკის ერთ მაზრის პატარა ქალაქში ერთი მქადაგებელი შემდეგი გასაცხადი სახით გამოეთხოვა თავის სამწყსოს: «საყვარელო შეილესო! თქვენი მოშორება სამი მიზეზისა გამო ძალიან არც კი მაწუხებს მე: პირველად მე თქვენ არ გიყვარვართ, მეორედ თქვენ არ გიყვარსთ ეთრმანეთი და მესამედ ღმერთსაც არ უყვარხართ თქვენ. რომ თქვენ გყვარებოდით მე, მაშინ უსათუოდ მომცემდით მე ორი უკანასკნელი წლის ჯამაგირს; რომ თქვენ ერთმანეთი გიყვარდეთ, მაშინ სწორად შემზღებოდნენ მე ჯვარის საწერები და, ბოლოს, ღმერთს რომ უყვარებოდით თქვენ, მაშინ ის სწორად მიგიწოდებდათ თავისთან და მე სწორ-სწორად შემზღებოდნენ მიცვალებულების დასაფლავება და წესის აგება.

შინაარსი: ესლანდელი დროის საოცარი მოვლინება.—იმერეთის ეპარქიის სამღვდელოების დეპუტატთა შეკრებილება.—ხედაგოგიურ მოსაზრებათა გამო.—სენაკის მაზრისადმი.—წერილი რედაქტორთან.—ღირსი მამა ჩვენი შიო მღვინძველი.—მოკლე მოძღვრება.—ნარკვი.

Доз. цензурою Кутаись, 29 Января 1886 г.

Скоропечатня Зедгинидзе и Перадзе въ Кутаисѣ.

რედაქტორი-გამომცემელი მღ. დ. ლამაზაშვი.

მწიგნობარ-გამომცემელი ზედგინიძისა და ჟურნალისა.

ტებს მდიდრული და ფუფუნებითი ცხოვრება არ ჰქონდა. დააკვირდით კარგათ ეხლანდელ ცხოვრებას და ხალხს და დარწმუნდებით, რომ მართალს ვამბობთ.

იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატთა შეკრებილობა ქალაქს ჟუთაისში 18, 19 და 20 დეკემბერს 1885 წელს.

იმერეთის ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატებს შეკრებილობა ჰქონდათ 18, 19 და 20 წარსულ დეკემბრის თვეში ქალაქს ჟუთაისში. დეპუტატები, როგორც ეპარქიის მწყემსთ-მთავრის მიწერილობი იდამ სჩანდა, იყვნენ დაბარებულნი სასულიერო სასწავლებლის საქმის შესახებ და, სხვათა შორის, ემირიტალური კასიის დასაარსებლად, რომლის ახსნას და განმარტებას თვითონ მღვდელთ-მთავარი ჰპირდებოდა კრებაზე სამღვდლოებას. 18 დეკემბერსავე დეპუტატების საკმაო რიცხვი გამოცხადდა კრების გახსნისათვის. დეპუტატები შეიკრიბნენ სასწავლებლის ერთ ოთახში და აირჩიეს თავს-მჯდომარედ მღვდელი მ. ნ. ხუციყვი და საქმის მწარმოებლად მღვდელი შენგელია. ძრების თავს-მჯდომარის აირჩიეს შემდეგ შემობრძანდა კრებაში ყოვლად სამღვდლო ბაბრიელი, რომელმაც რამდენიმე სიტყვით განუმარტა სამღვდლოებას ემირიტალური კასის დაარსების მნიშვნელობა, მისცა დეპუტატებს სხვა-და-სხვა დარიგებანი მათი მოვალეობის ასრულების შესახებ და წაბრძანდა შინ. ამის შემდეგ კრებამ აღნიშნა ის კითხვები და წინადადებანი, რომლებზედაც უნდა ჰქონებოდა მსჯელობა. ამ კითხვებში და წინადადებებში პირველი ადგილი ეჭირა ჟუთაისის სასულიერო სასწავლებლის მომავალი წლის ხარჯთა აღრიცხვის (смета) განხილვას და დამტკიცებას. სანამ მომავლის წლის ხარჯს განიხილავდნენ, სასწავლებლის ზედამხედველმა წაუკითხა და შეატყობინა დეპუტატებს წარსული 1885 წლის სასწავლებელში მოხდენილი ხარჯის ანგარიში.

მომავალ წელში სასწავლებლის შესანახად ბევრად მომეტებული ხარჯი ითხოვებოდა, ვინემ წარსულ წელში. მაგრამ ზოგიერთი ისეთი ხარჯებიც იყო შეტანილი სასწავლებლის ხარჯთა აღრიცხვაში, რომელთაც იქ

სრულებით ადგილი არა ჰქონდათ. ამისთანა ხარჯებს შეადგენდნენ, მაგალითებრ, ექვსი მასწავლებლის მესამედი ჯამაგირის ფულით დასაჩუქრება, 1700 მანეთის გაგზავნა თბილისის საქალო ეპარქიალურ სასწავლებელში, სადაც ამ ფულის სარგებლით უნდა იზრდებოდეს ერთი ობოლი ქალი იმერეთის ეპარქიის სასულიერო წოდებათაგანისა.

სასწავლებლის მომავალი წლის ხარჯთა აღრიცხვის (смета) განხილვის დროს აღმოჩნდნენ სასწავლებელში ძველი დროიდან ზოგიერთი ისეთი უსაფუძვლო ხარჯები, რომელთაც იღებდა ძლიერ ადვილად შეგძლოთ სასწავლებლის ზედამხედველებს, მაგრამ, სამწუხაროთ, მათგან ყურადღება არ ყოფილა მიქცეული ამ ხარჯებზე. სხვათა შორის, ამისთანა ხარჯებში დავასახელებთ წყლის ხარჯს სასწავლებელში. ხან-დისხან სასწავლებელს წყლის ზიდვა დაჯდომია წელიწადში თითქმის ხუთას მანეთამდე: წყლის საზიდავთ ქირაობდნენ ორ ბიჭს, ყიდულობდნენ ორს სახედარს; ამათ ხარჯს და ჯამაგირს გატეხილი ჩაფების ზარალიც რომ მიუმატოთ, 500 მანეთამდე დამჯდარა ხოლმე წყლის ზიდვა სასწავლებელში. ღღეს ზედამხედველს წყლის ზიდვა თხუთმეტ მანეთად გაუცია თთვეში, რომელიც წლიურად სასწავლებელს 180 მანეთად დაუჯდება. რომ მოხერხება იყოს და წვიმის წყლით სარგებლობდნენ, მაშინ არ გვეჯერა, რომ კიდევ ნაკლებათ არ დაუჯდეს სასწავლებელს წყლის ზიდვა...

სასწავლებლის სამმართველოსაგან შედგენილი სასწავლებლისთვის მომავალი წლის ხარჯთა აღრიცხვა კრებამ მიიღო და დაამტკიცა თითქმის შეუშლელად, რომელიც, ხარჯთა-აღრიცხვა, შეადგენს ცამეტი ათას მანეთს.

ათას შვიდასი მანეთის გაგზავნის თაობაზე თბილისის ეპარქიალურ სასწავლებელში სამღვდლოებას დაადგინა შემდეგი გარდაწყვეტილება: «წინა კრილობაზე იყო გადაწყვეტილი ჩვენგან, რომ ეს ფულები უნდა გაგზავნილიყო სამღვდლოებისაგან შემოსულ ფულთაგან და, თუ ეს აქომამდე არ მოსულა სისრულეში, ეხლა მაინც იქმნეს ეს განჩინება აღსრულებულია. ბევრი ლაპარაკი და ბაასი გამოიწვია სამღვდლოების მხრით ექვსი მასწავლებლის მესამედი ჯამაგირის ფულით დასაჩუქრებამ და აგრეთვე სასწავლებლის ზედამხედველის და მისი თანაშემწის ჯამაგირების მომატებამ. მასწავლებელთ, რომელნიც ნორმალურ კლასებში ინიშნებიან, მმართველობა წინ-და-წინ აძლევს მათ მესამედ ჯამაგირს წინა-პირველ მოსაწყობად და დასაბინავებლად. მაგ-

რამ იმ მასწავლებლებს, რომელნიც სამღვდელოების ხარჯით ინიშნებიან პარალელურ და მოსამზადებელ კლასებში, სასულიერო მთავრობა ამ მესამედ ჯამაგირს არ აძლევს მათ და არც იმას განმარტებს, რომ უთუოდ სამღვდელოებამ მისცეს მათ ეს მესამედი ჯამაგირი. როდესაც კრება შეუდგა ამ საგანზე ბაას, დეპუტატებმა სთხოვეს სასწავლებლის ზედამხედველს, მის თანაშემწეს და სხვა კარძო პირებს, რომ ისინი კრების ზალიდამ გარეთ გასულიყვნენ. პეველანი გავიდნენ და დარჩნენ მარტო დეპუტატები, რომელთა ბიკ საზოგადოდ წინააღმდეგნი იყვნენ ამ ზემოხსენებული ხარჯების მომატებაზე. მართმა დეპუტატმა მღვ. დ. ლამბაშიძემ ამ ხარჯების მომატების შესახებ სიტყვა სიტყვა, რომელიც აქვე მოგვყავს: «1868 წლიდამ, დაიწყო მან, თვალ-ყურს ვადევნებ ამ სასწავლებლის ეკონომიურ მდგომარეობას და ძლიერ დაახლოვებით ვიცი ამ სასწავლებელში თითქმის ყველა ნამყოფი ზედამხედველების მოქმედება, მათი მომპირნობითი ნიჭი და ზრუნვა სასწავლებლის კეთილ-მდგომარეობაზე. თუმცა ზედ მიწევნი და დაწვრილებით არ ვიცი კიდევ სასწავლებლის ეს-ლანდელი ზედამხედველის მოქმედება, მაგრამ, რამდენათაც შემეძრევა დღემდის, სწორეთ არ შემეძლია არა ესთქვა, რომ იგი ღირსია სამღვდელოების მხრით გულითადი პატივის ცემისა იმ ზრუნვისათვის, რომელსაც იგი სწევს სასწავლებლის და მისი კეთილ-მდგომარეობისათვის. მაგრამ მათი ჯამაგირის მომატებაზე მაინც არ შემეძლია დავთანხმდე. მართალია, რუსეთში იმ სასწავლებლებში, სადაც პარალელური და მოსამზადებელი განყოფილებანი არიან, ზედამხედველებს მომეტებული ჯამაგირი ეძლევათ სამღვდელოებისაგან, მაგრამ ჩვენი მდგომარეობა და რუსეთის სამღვდელოებისა დღესსულ სხვა დასხვაა. ჩვენს სასწავლებელში, მართალია, შაგირდები ბევრია და ყველა კლასებთან არის პარალელური განყოფილებანი, მაგრამ ზედამხედველს და მის თანაშემწეს აქვსთ მინიჭებული იმისთანა ბინები, რომლის მსგავსი მთელს ქავე კასიაში არც ერთ სასწავლებლის ზედამხედველს არ ექნება. ამასთან ისინი თავისუფალნი არიან ექვსსი გაკვეთლის მიცემისაგან. მართალია, შაგირდების მომეტებული რიცხვი ითხოვს ნამეტან ყურის-გდებას და კანცელარიაში მომეტებულს საქმის წარმოებას, მაგრამ სამღვდელოება ამისათვის ჰქირაობს თავის ფულით ორ აღმზრდელთ (надзиратели) და სხვა მწერლებს. სხვა სასწავლებლებში პანსიონში იზდება ას ორმოცდა ათი და ორასი შაგირდი და ჩვენი სასწავლებლის პანსიონში კი მარტოცა ოცდა ათი

კაცი იმყოფება. შოველივე ამას და სხვებსაც, რომ მივაქციოთ ყურადღება, მაშინ დავიანხავით, რომ ჯამაგირის მომატება მიუცილებლად საჭირო არ არის და იმათი მხრითაც ეს საჭიროება ჩვენგან არ იხედება... მართალია, ფულის მიღებაზე უარს კი არავინ იტყვის, მაგრამ საჭიროა, მიხედონ იპერეთის სამღვდელოების მდგომარეობაც... შემდეგ ლამბაშიძემ განუმარტა კრებას მესამედი ჯამაგირის მიცემის დანიშნულება. «ჯერეთ, დაიწყო მან, არ გამოაცემულა კანონი, რომ მაინცა-და-მაინც სამღვდელოებამ მისცეს სასწავლებლებს ეს მესამედი ჯამაგირი დასაბინაველად. მე ძლიერ მიკვირს, რომ ეს მასწავლებლები ზუთი და ზოგი რვა წელიწადი აქ მსახურობენ, ძრიელ კარგადაც არიან დაბინავებულნი და ეხლა მოიფიქრეს დასაბინავებელი ფულების მიღება. ამ მასწავლებლებს კანონით თორმეტი გაკვეთილისათვის წელიწადში ეძლეოდათ ოთხას ოცი მანეთი, სამღვდელოებამ მათ თვითფულს მოუმატა ოთხმოც-ოთმოცი მანეთი და ხუთას მანეთად გაუხადა. ნუ თუ ეს დასაფასებელი არ არის მათის მხრით? რუსეთის სასწავლებლებში საერო წოდების შეილები ორი და სამის მეტი არ მოიძიება; ჩვენ სასწავლებლებში კი—აუარებელია. ამ საერო წოდების შეილებისაგან შემოტანილი ფულები სწავლების უფლებისათვის დიდფულს შეადგენს ყოველ წელს. სად მიდის ნამეტანი ნაწილი ამ ფულებისა?... *) პეველა ამას რომ ყურადღება მივაქციოს კაცმა, ამ ხარჯის მიღებას საჭიროთ არ დაინახავს მით უმეტეს, რომ სამღვდელოებას იმ ფულების შემოტანაც ძრიელ უძნელდება, რომელიც ყოველ წელს შემოაქვს». კრებამ ერთხმად გარდასწყვიტა უარის თქმა ამ ხარჯის მიღებაზე, მხოლოდ სასწავლებლის ზედამხედველს მადლობა გამოუცხადა ერთგული სამსახურისათვის...

დამსწრე.

(დასასრული შემდეგ. №-ში)

*) ყოველ სამ წელში სასწავლებლის ზედამხედველი, მისი თანაშემწე და მასწავლებელნი ათას-ხუთას მანეთამდე საჩუქრად იღებენ საერო წოდების შაგირდებისაგან შემოსულ სასწავლო ფულისაგან. ამ წელში სასწავლებლის ზედამხედველმა, მისმა თანაშემწემ, მასწავლებელთა და ერთმა სასწავლებლის მოსამსახურემ ამ ფულებისაგან მიიღეს საჩუქრად ათას სამასი მანეთი.